

en zij hebben hem lief gekregen, al ware het alleen om die natuurlijke tege-
moetkoming, om die gulheid-van-het-hart, niet in staat zich af te sluiten, zoo-
lang de hoop op verstandhouding, op welk geestelijk niveau ook, erin leefde.

Herman Robbers was al dáárom de geboren romanschrijver, omdat hij
zulk een menschelijk mensch was, en zoo graag, door den bedriegelijken
schijn heen, de werkelijke waarden in den mensch ontdekte. Gemakkelijk
schiep hij zich uit de verbeelding de medemenschen, met wie het hem lief
was te verkeerren, en gaf hun van zijn eigen gemoedswarmte mee.

Zijn oeuvre als zoodanig is zeer bevolkt geworden en als geheel te omvang-
rijk om er op dit oogenblik — al maakt de dood het plotseling overzichtelijk —
ook maar vluchtig de waarde van te bepalen.

Want ook wanneer hij niet aan een roman werkte, rustte zijn pen zelden,
er was altijd de drang in hem tot waarheid en klaarheid te komen. Essayis-
tisch, critisch, zaakkundig. Aan het Vereenigingsleven heeft hij zich gegeven
als geen ander schrijver van zijn talent en beteekenis in ons land, en veel
bereikt in het belang van allen, die liever droomen en dichten dan hun
literaire zaken te behartigen. Honderden boekbeoordeelingen, waarvan hij
er nooit één liet herdrukken, ofschoon zij dit om hun sterk-gefundeerde
uitspraken en meesterlijk-beknopten vorm overwaard zouden zijn geweest.
Een eerbiedwekkende nalatenschap! Van een schrijver, die zijn geheele
leven een schrijver was, en nooit iets anders heeft willen zijn.

Toch was Herman Robbers nog iets anders.

Ik bedoel niet den uitgever, door droevige familie-omstandigheden ge-
dwongen mede zijn schouders te zetten onder een groot-bedrijf en ook dáár-
voor zijn beste krachten inspannend. Wij kennen ze allen, uit die zware jaren,
zijn hoe langer hoe haastiger geschreven briefjes: „Mijn eigen werk schiet
erbij in, maar dat kan nu eenmaal niet anders”; briefjes, die de klassieke
worsteling van den scheppenden kunstenaar tegen de overmacht der om-
standigheden inhielden.

Ik bedoel ook niet den tijdschrift-redacteur, die een misschien nog grooter
deel van zijn tijd heeft besteed aan de instandhouding van „Elsevier's geïl-
lustreerd Maandschrift”, op een zóó voornaam plan, dat buitenlanders ons
om dit kostbaar bezit benijden. Een ieder kent het, en kende ook den man,
van wien de stuwkracht uitging, die er met oneindige zorg geen verkeerd
geplaatste komma in kon laten, en die voor zijn medewerkers, ja, voor elke
beginneling in het vak, uur en dag gereed zat, met een altijd wakkere,
waaksche belangstelling voor de zwakke, mits zuivere uiting en met een
onuitputtelijk geduld.

Maar wat hij met dit al was, en mede dank zij zijn vele functies en ver-
plichtingen in de boekenwereld kon zijn, doch meer nog van huis uit mee-
bracht, dat is eigenlijk alleen met den ouderwetschen naam en het, helaas,
verouderd begrip van „lettré” aan te duiden. Herman Robbers was, behalve